

Úvod

Publikačná činnosť vedeckých a pedagogických pracovníkov vysokých škôl je dôležitou súčasťou hodnotenia ich výkonov v oblasti vedeckej a odbornej činnosti. Publikačná činnosť odzrkadľuje dosiahnutú prácu a jej primárnou funkciou je oboznámenie vedeckej komunity s výsledkami vedeckovýskumnej činnosti. Významnými komunikačnými kanálmi v rámci publikačnej činnosti vo vedecko-akademickej sfére sú vedecké a odborné periodické publikácie. Pri hodnotení publikačnej činnosti sa používajú jednak kvalitatívne, ale najmä kvantitatívne metódy. Kvantitatívne spôsoby evaluácie publikačnej činnosti sa používajú najmä pri predkladaní projektov alebo žiadostí o granty, pri akreditáciách alebo kvalifikačných postupoch akademických pracovníkov. Na hodnotenie kvality periodík existuje niekoľko nástrojov, respektíve databázových produktov, patria sem napríklad produkty Thomson Reuters (Journal Citation Reports, Current Contents Connect, Web of Science) alebo databáza SCOPUS od spoločnosti Elsevier. Tieto databázy sa však sústreďujú najmä na publikácie v anglickom jazyku. Na Slovensku zatiaľ nie je žiadny adekvátny nástroj na hodnotenie periodických publikácií, pomocou ktorého by sa mohli hodnotiť príspevky publikované v domácich časopisoch v slovenskom jazyku. Tento problém by mohlo čiastočne vyriešiť vytvorenie databázy slovenských vedeckých a odborných periodík, ktorá by mapovala a odzrkadľovala vedecké a odborné publikovanie na Slovensku.

Vedecké a odborné periodické publikácie

Základom databázy slovenských vedeckých a odborných časopisov by mali byť aktuálne vychádzajúce periodické publikácie. Periodické publikácie predstavujú pravidelne vydávané publikácie s rovnakým názvom, ktoré sa vyznačujú komplexnosťou vydania a nadväznosťou na predchádzajúce a nasledujúce vydania spoločným číslovaním. Periodikum vychádza väčšinou v pravidelných intervaloch kratších ako jeden rok a obsahuje rôzne články, recenzie, úvodníky, správy či iné kratšie práce napísané jedným alebo viacerými autormi.

Pri periodických publikáciách je potrebné rozlišovať tzv. pravé a nepravé periodiká. Pravé periodiká vychádzajú minimálne dvakrát za rok a dodržiava sa ich presne stanovená periodicita. Ide napríklad o noviny a časopisy. Periodicky vydávané publikácie s menšou periodicitou (1x ročne, raz za 2 roky a pod.) sú označované ako nepravé periodiká. Medzi nepravé periodiká sa zaraďujú ročenky, zborníky, občasníky a pod. Význam presného určenia typu periodickej publikácie má vplyv na správnu kategorizáciu príspevku publikačnej činnosti¹. Iný charakter z hľadiska hodnotenia publikačnej činnosti predstavujú príspevky publikované v časopisoch a iný napr. v zborníkoch.

Z hľadiska informačnej hodnoty príspevkov sa rozdielne pristupuje (pri spracovávaní aj pri následnom hodnotení publikačnej činnosti) k príspevkom publikovaným vo vedeckých a k príspevkom v odborných periodických publikáciách. Práce vedeckého charakteru sú považované za významnejšie vzhľadom na skutočnosť, že prezentujú nové výsledky vedeckých výskumov. Vedecké časopisy predstavujú periodické publikácie zložené prevažne z vedeckých článkov prezentujúcich najnovšie, predtým nepublikované výsledky vedeckého bádania. Vedecké práce publikované vo vedeckých časopisoch sa môžu charakterizovať ako práce zverejňujúce originálne, čiže pôvodné výsledky vlastnej práce autora (Kimlička 1998, s. 20). Vedecký článok ako základný prvok vedeckých časopisov predstavuje vedecko-náučný celok, ktorý v písanej forme odráža nové a originálne výsledky vedeckovýskumnej činnosti. Formálna stránka vedeckého článku sa postupne menila s rozvojom edičnej praxe a vedeckej etiky publikovania. Významnú úlohu tu zohráva aj spolupráca medzi autormi, vydavateľmi a tlačiarňami (Meško 2005, s. 106). Z formálneho hľadiska obsahujú vedecké dokumenty zvyčajne približne 3 až 10 tisíc slov a sú písané vedecko-náučným štýlom. Všetky články vo vedeckom časopise by mali spĺňať aj ďalšie formálne náležitosti, ako napr. dodržiavanie presného štýlu citovania, formátu tabuliek, grafov a pod. (Björk 2009).

¹ Na hodnotenie publikačnej činnosti sa používajú kategórie, ktoré hodnotia publikáciu z hľadiska obsahu, rozsahu, charakteru dokumentu atď. – viac informácií o kategóriách publikačnej činnosti pozri Vyhlášku Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z 18. 12. 2012 o centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti a centrálnom registri evidencie umeleckej činnosti č. 456/2012 Z. z. a zákon č. 455/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa mení zákon č. 455/2004 Z. z. o zriadení Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, o zlúčení Vojenskej leteckej akadémie generála Milana Rastislava Štefánika v Košiciach s Technickou univerzitou v Košiciach, o zriadení Národnej akadémie obrany maršala Andreja Hadika a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 144/2008 Z. z.

Odborné práce predstavujú príspevky v odborných časopisoch, ktoré nemajú vedecko-objaviteľský charakter. Články v takýchto časopisoch sa však vyznačujú vysokou mierou odborného spracovania problematiky kvalifikovaným autorom. V článkoch sa používa populárno-náučný štýl, pomocou ktorého sa primeranou formou sprostredkovávajú zaužívané, overené odborné a vedecké poznatky aj širšej verejnosti. Formálna stránka odborných článkov je rovnaká ako pri vedeckých článkoch.

Jedným z najväčších rozdielov medzi vedeckým a odborným časopisom je typ informácií v časopise a používateľské hľadisko určenia. Vedecké informácie sa vyznačujú originalnosťou a vedeckovýskumným charakterom, odborné informácie overenosťou, použiteľnosťou a zrozumiteľnosťou.

Vedecké príspevky z určitej vedeckej disciplíny sú prioritne určené danej vedeckej komunite. Publikovaná špecifická problematika, najnovšie výsledky výskumov, zatiaľ nepublikované vedecké informácie či použitie vedecko-náučného štýlu, presnej terminológie alebo vzorcov ohraničujú čitateľskú skupinu na malú komunitu vedcov alebo špecialistov z danej oblasti. Na rozdiel od vedeckých článkov sú odborné články písané zrozumiteľnejším štýlom, ktorý je bližší aj laickej verejnosti. Možno povedať, že prostredníctvom odborných článkov a časopisov sa sprostredkovávajú vedecké informácie a výsledky vedeckého bádania širokej verejnosti.

Kritériá výberu periodických publikácií

Pri budovaní databázy, ktorá by mala slúžiť aj ako pomocný nástroj na hodnotenie publikačnej činnosti, je potrebné si presne stanoviť kritériá výberu periodických publikácií, ktoré sa budú v databáze evidovať. Periodické publikácie je možné skúmať pomocou formálnej analýzy, ktorú následne možno doplniť o obsahovú analýzu periodík.

Pri formálnej analýze vedeckých a odborných periodických publikácií je dôležité sa zameriavať na tieto kritériá:

- 1. Názvové údaje** – názov periodika vypovedá veľa o zameraní a charaktere celého časopisu. Ak vydavateľ určí v názve alebo podnázve, že ide napr. o odborný časopis, je predpoklad, že časopis bude obsahovať len odborné príspevky. Z hľadiska určenia časopisu platia obvykle nasledujúce pravidlá:
 - a) Vedecké časopisy môžu obsahovať aj odborné či prehľadové príspevky, ktoré v časopise predstavujú odlišnú formu pridanej hodnoty článkov. Odborné príspevky vo vedeckom časopise prijateľnejšou formou šíria a oboznamujú s určitou špecifickou problematikou alebo s výsledkami výskumov širšiu vedeckú komunitu.
 - b) Odborné časopisy vzhľadom na svoj charakter a cieľovú skupinu by nemali obsahovať vedecké články.
- 2. Vydavateľské údaje** – sú nositeľmi určitej pridanej hodnoty v podobe renomé, prestíže, dôveryhodnosti vydavateľstva. Pri formálnych kritériách sú zohľadňované, ak sa napríklad pomocou názvu nedá presne určiť, o aký časopis ide. Vydavateľstvá univerzít, vedeckovýskumných inštitúcií alebo medzinárodne uznávané vedecké vydavateľstvá predstavujú garanta kvality, relevancie a dôveryhodnosti časopisov.
- 3. Informácie o periodicite** – nevyhnutné je pravidelné dodržiavanie deklarovanej periodicity, ktorá predstavuje znak dodržiavania tendencie neustáleho pokračovania. Databáza vedeckých a odborných časopisov by sa mala zameriavať výlučne iba na pravé periodiká, pre ktoré predstavuje dodržiavanie periodicity základné kritérium.
- 4. ISSN** – Medzinárodné číslo seriálov vypovedá o štandardných procesoch spracovania, tendencii pravidelného vychádzania, ako aj o zaradení časopisu do medzinárodného registra ISSN.
- 5. Predmetové heslá (kľúčové slová)** – na základe použitých predmetových hesiel je možné posúdiť súvis článkov so zameraním časopisu. Predmetové heslá môžu napomôcť aj pri zaradení časopisov do vedných disciplín.
- 6. Redakčná rada** – redakčná rada a jej zloženie predstavuje neoddeliteľnú súčasť vedeckých, ako aj odborných časopisov. Dôležité je najmä jej zloženie, ktoré by malo byť zostavené z odborníkov z danej oblasti, ktorí robia výber, hodnotia a posudzujú (alebo tento proces organizačne zabezpečujú) články v časopise a zaručujú sa za ich vedecký alebo odborný prínos.
- 7. Formálna úprava** – myslí sa tým najmä stabilný počet článkov v rámci jedného čísla, štruktúra článkov, prítomnosť abstraktu v jazyku časopisu, abstraktu v angličtine, kľúčových slov, použitie jednotnej citačnej metódy, jednotného uvádzania použitých zdrojov, anotácie a pod. Jednotná formálna úprava, ako aj prítomnosť spomínaných častí predstavujú prejav odbornosti spracovania článkov aj kvalitu redakčnej úpravy.
- 8. Proces recenzovania** – prítomnosť (anonymného) hodnotenia a overovania odborníkmi z danej oblasti predstavuje zvýšenie informačnej hodnoty článku. Recenzovanie zaručuje spoľahlivosť, overenie a zhodnotenie informácií v článku, použitých metód, ako aj celkového významu a prínosu v danej vednej oblasti.

Presnejšie možno časopisy skúmať pomocou obsahovej analýzy. Obsahová analýza na rozdiel od formálnej analýzy skúma obsahové alebo vecné kritériá dokumentov. Predstavuje jednu z kvantitatívno-kvalitatívnych metód skúmania, ktorá sa podrobne zameriava na vopred stanovené kritériá. Ide o štúdium celého dokumentu, pri ktorom sa určí informačný obsah dokumentu. Pomocou tejto analýzy sa napr. na základe podrobného analyzovania viacerých čísel periodika môže určiť informačná hodnota alebo vedeckosť a odbornosť daného periodika.

Analýza slovenských periodických publikácií

Správnosť výberu kritérií na hodnotenie periodík zaradených do databázy slovenských vedeckých a odborných časopisov bola overená analýzou slovenských periodických publikácií v rámci diplomovej práce s názvom *Zmapovanie slovenských vedeckých a odborných časopisov (pre podporu publikovania a hodnotenia publikačných výstupov)* (Kopecká 2012). Základom pre formálnu analýzu boli bibliografické záznamy (4 842 záznamov) zo Súborného katalógu periodík (SKP), ako aj záznamy periodických publikácií z databázy Evidencie publikačnej činnosti Univerzity Komenského v Bratislave (EPC UK). Pri výbere záznamov z EPC UK bolo identifikovaných 577 titulov časopisov, ktoré obsahovali kategórie vedeckých dokumentov a 930 titulov kategorizovaných ako odborné práce.

Na základe formálnych kritérií (informácie z názvových údajov, vydavateľských údajov, informácií o periodicite, ISSN a z predmetových hesiel) sa postupným prezeraním odstránili zo zoznamu slovenských časopisov získaného z SKP všetky nepravé periodiká, teda zborníky, ročenky, bulletin, kalendáre, občasníky, spravodaje, vestníky, adresáre a pod. Keďže cieľom tejto

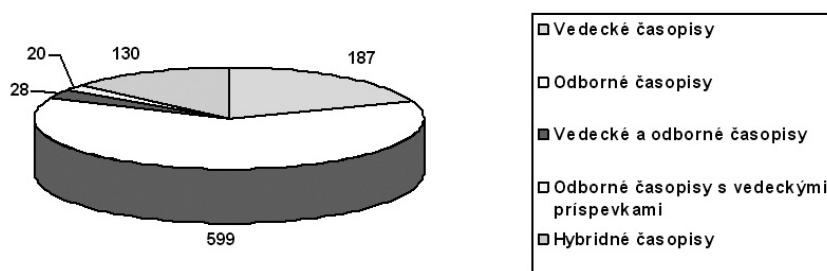
analýzy bolo preskúmanie vedeckých a odborných časopisov na Slovensku, museli sa zo zoznamu vyradiť aj všetky voľnočasové a zábavné periodiká, ako napríklad horoskopy, krížovky, osemsmierovky, hádanky, katalógy, časopisy pre voľný čas, ženské časopisy, inzertné časopisy, študentské a detské časopisy, regionálne, mestské a obecné periodiká a ďalšie iné. Najpočetnejšie skupiny boli regionálne, mestské a obecné periodiká (357 bibliografických záznamov), zborníky a ročenky. Výsledný zoznam po selekcii obsahoval 964 titulov časopisov.

V ďalšej fáze analýzy sa urobila komparácia zoznamov vedeckých a odborných periodík z EPC UK s vyselektovaným zoznamom z SKP. Z pôvodného zoznamu vedeckých publikácií po vyradení už nevychádzajúcich periodík, ako aj nepravých periodík (vyradených 289 titulov), zostalo 319 titulov časopisov, ktoré podľa evidencie publikačnej činnosti UK obsahujú vedecké články. Podobne sa postupovalo aj pri zozname odborných časopisov (pôvodne z EPC UK vybraných 930 titulov), kde sa identifikovalo 343 časopisov s odbornými prácami (587 titulov bolo vyradených, boli to najmä nepravé periodiká, zborníky).

Najväčšie problémy pri určení charakteru časopisov predstavovali periodiká s náboženskou tematikou, kde sa z formálnych kritérií nedalo presne určiť, či ide o vedecký, odborný alebo informačný či populárno-náučný časopis. Jednoznačné boli iba periodiká konkrétnych farností, pri ktorých sa dá povedať, že majú skôr informačnú funkciu. Oboznamujú a informujú svojich členov o aktualitách alebo udalostiach z danej farnosti alebo náboženskej komunity, a preto nepatria do vedeckých alebo odborných časopisov.

Pri analýze časopisov, ktoré sa nenachádzajú v zozname periodík z EPC UK, sa pri posudzovaní vychádzalo z bibliografických údajov o periodiku. Posudzovali sa najmä údaje z názvu, korporácie alebo zastrešujúcej organizácie, periodicity, predmetu. Dôležitý formálny ukazovateľ v niektorých prípadoch bol aj údaj o vydavateľovi. Periodiká, ktoré vychádzali vo vydavateľstvách univerzít, vysokých škôl, vedeckých pracovísk, výskumných ústavov alebo ministerstiev, sa pre potreby tejto formálnej analýzy zaradili do skupiny odborných časopisov. Výnimkou však boli študentské alebo univerzitné časopisy, ako napríklad *Naša univerzita*, *Odlety: časopis katedry slovenského jazyka a literatúry FF UCM Trnava* a pod., ktoré majú spravodajský charakter a nevyznačujú sa špecifickými prvkami odbornosti alebo vedeckosti.

Konečným výsledkom formálnej analýzy bola identifikácia 187 vedeckých časopisov, 599 odborných časopisov, 130 hybridných časopisov (obsahujúcich aj vedecké aj odborné články), 28 titulov, ktoré majú v názve alebo podnázve určené, že ide o vedecko-odborné časopisy, a 20 časopisov, ktoré majú v názve „odborný“ časopis, ale obsahujú aj vedecké články (napr. *Interná medicína: recenzovaný, postgraduálne zameraný odborný lekársky časopis*). Celkové grafické znázornenie zastúpenia jednotlivých druhov časopisov môžeme vidieť na grafe č. 1.

Graf č. 1 Grafické znázornenie počtu analyzovaných slovenských periodík

Pozornosť budí počet sporných časopisov (130 + 20), pri ktorých sa nedá presne na základe formálnych hľadísk určiť, o aký časopis ide.

Špeciálnu časť analyzovaných periodík tvorí skupina 28 časopisov, ktoré majú presne v názve alebo podnázve uvedené, že ide o vedecko-odborné časopisy, ako napríklad *Inžinierske stavby: vedecko-odborný časopis stavebných inžinierov a stavebných technikov*. Tieto časopisy už z názvu a podnázvu informujú o úrovni svojich článkov, ako aj používateľskom určení.

Na základe zistených údajov by sa mohla z vychádzajúcich slovenských časopisov vytvoriť špeciálna databáza, ktorá by slúžila na lepšiu orientáciu pri ich spracovávaní a hodnotení. Potreba vytvorenia špecifickej databázy vychádza z neexistujúcej slovenskej scientometrickej a bibliometrickej databázy. Databáza slovenských vedeckých a odborných časopisov by mohla slúžiť jednak ako podpora pri evidencii a hodnotení publikačnej činnosti autorov, ako aj sekundárny informačný zdroj pre začínajúcich autorov, študentov doktorandského štúdia, študentov 1. a 2. stupňa vysokoškolského štúdia či širokú verejnosť.

Návrh obsahu a štruktúry databázy slovenských vedeckých a odborných časopisov

Databáza slovenských vedeckých a odborných časopisov by mala obsahovať okrem základných bibliografických údajov typických pre spracovanie periodík (údaje o názve, podnázve, zdrojového média, informácie o vydavateľovi, mieste a dátume vydania, ISSN, MDT, frekvencia vychádzania atď.) aj informácie napr. o skrátenom, súbežnom či predchádzajúcom názve, ako aj predchádzajúcom ISSN. Pri zázname každej periodickej publikácie by sa mali nachádzať údaje o periodicite daného časopisu a predchádzajúcej frekvencii vydávania.

Vo všeobecnej poznámke by mohla byť umiestnená URL adresa na webovú stránku časopisu (ak ju časopis má) odkazujúca na informácie pre autorov o podmienkach a formálnej úprave článkov, ktoré sa vyžadujú pri zaradení príspevku do časopisu. Databáza by mala poskytovať aj informácie o používateľskom určení periodika, teda či je periodikum prioritne iba pre vedeckú komunitu, alebo aj odborníkov či širokú verejnosť. V bibliografickom zázname každého periodika by sa mali nachádzať aj informácie o registrácii periodika v niektorom z medzinárodných databázových produktov, ako napr. SCOPUS, Web of Science, Journal Citation Reports, Current Contents Connect a pod. Informácie o redakčnej rade a jej medzinárodnom alebo lokálnom zložení, čo má vypovednú hodnotu o odbornosti výberu a posudzovania článkov odborníkmi z danej oblasti. Prínosom pre autorov môžu byť aj poznámky o vplyve dokumentu alebo jeho distribúciu, či už na medzinárodnej alebo lokálnej úrovni, a dopĺňajúce údaje o náklade vydavateľstva. Samostatnú časť by mali tvoriť informácie o predmetovom hesle, kde sa odporúča použitie kódovníka vedeckých disciplín vychádzajúceho z rozdelenia študijných odborov Ministerstvom školstva, vedy výskumu

008		00000	SK	000	0 slo	d
022		\a 1335-793X				
040		\a DaSPer\b slo \e AACR2				
041	0_	\a slo \a cze \b eng				
044		\a xo \c SK				
080		\a 002.6 \2 2009				
080		\a 02 \2 2009				
080		\a 004 \2 2009				
110	1	\a Centrum vedecko-technických informácií SR				
210	0	\a ITlib				
245	10	\a ITlib. Informačné technológie a knižnice \h [Elektronický prameň] \c CVTI SR				
256		\a Časopis				
246	31	\a IT lib				
246	31	\a ITlib				
260		\a Bratislava \b Centrum VTI SR \c 2001-				
310		\a 4x ročne				
362	0	\a Roč. 5, č. 1 (2001)				
500		\a Informácie pre autorov: http://www.cvtis.sk/itlib/podmien.htm				
520		\a BA – články nemajú abstrakt				
520		\a BK – články neobsahujú kľúčové slová				
520		\a NA – články nemajú anotácie				
520		\a BR – články majú použitý jednotný citačný štýl a zoznam použitej literatúry				
521	4	\a ODB – odborníci a akademickí pracovníci				
521	4	\a STU – študenti a doktorandi				
521	4	\a VER – široká verejnosť				
530		\a Online vyd.: ITlib (Online) = ISSN 1336-0779				
550		\a Poznámka o vydávajúcom orgáne				
581		\a NNN – periodická publikácie nie je evidovaná v žiadnom medzinárodnom db produkte				
592		\a LRR – Lokálna redakčná rada				
593		\a LVD – lokálny význam a dopad periodika				
650		\a P3. Knižnično-informačné štúdiá				
710		\a Názov korporácie				
770		\t Priemyselné a obchodné informácie				
770		\t Z Centra VTI SR				
780		\t Bulletin Centra vedecko-technických informácií SR \x 1335-2164				
856	4	\u http://www.cvtis.sk/itlib/				

(a) Jazykový materiál/tlačený text (s) Seriál

Obr. č. 1 Príklad spracovania záznamu v DaSPer (MARC 21)

search [online]. Sheffield: University of Sheffield, 2009, 14(1) [cit. 2012-03-22]. ISSN 1368-1613. Dostupné na: <http://InformationR.net/ir/14-1/paper391.html>

KIMLIČKA, Štefan. 1998. *Spracovanie zoznamov publikačnej činnosti, ohlasov a aktivít : metodika prípravy podkladov a zaradovania publikácií, ohlasov a aktivít do kategórií*. Bratislava : Stimul, 1998. ISBN 80-85697-57-2.

KOPECKÁ, Marcela. 2012. *Zmapovanie slovenských vedeckých a odborných časopisov (pre podporu publikovania a hodnotenia publikačných výstupov)*. Diplomová práca. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, 2012. 77 s.

MEŠKO, Dušan, et al. 2005. *Akademická príručka*. Martin : Osveta, 2005. ISBN 80-8063-200-6.

Smernica č. 13/2008-R zo 16. októbra 2008 o bibliografickej registrácii a kategorizácii publikačnej činnosti, umeleckej činnosti a ohlasov.

Vyhľadávacia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z 18. 12. 2012 o centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti a centrálnom registri evidencie umeleckej činnosti č. 456/2012 Z. z.

Zákon č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel.

Zákon č. 455/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 455/2004 Z. z. o zriadení Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, o zlúčení Vojenskej leteckej akadémie generála Milana Rastislava Štefánika v Košiciach s Technickou univerzitou v Košiciach, o zriadení Národnej akadémie obrany maršala Andreja Hadika a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 144/2008 Z. z.

Marcela Kopecká

kopecka@rec.uniba.sk

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky schválilo
Vyhľadávku MŠVVaŠ o centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti a centrálnom registri evidencie umeleckej činnosti č. 456/2012 Z. z., ktorá platí od 1. 1. 2013.

Viac o tejto vyhláške prinesieme v druhom tohtoročnom čísle časopisu.

Plný text vyhlášky nájdete na www.infolib.sk v sekcii „Prečítajte si“ v rubrike „Legislativa pre knižnice“:

<http://www.infolib.sk/sk/precitajte-si/legislativa-dokumenty>